

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. IV. Qualiter interpretatio doctrinalis facienda sit in dubio de intentione
Legislatoris?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

& Sichardus ad L. fin. C. de edict. D. Adrian. tollendo, n. 334.

§. IV.

Qualiter interpretatio doctrinalis facienda sit in dubio de intentione Legislatoris?

938. **U**T legum interpretatio doctrinaliter, & rectè fiat, complures regulæ observandæ sunt; hæ enim diriguntur ad ritè investigandam mentem, & intentionem Legislatoris. Nam ubi de hac constat, non curanda sunt verba; & licet contrarium verba legis significant, eà standum est. Nam *in legem is committit, qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem*, ut dicitur L. Non dubium, C. de legib. L. Scire, §. aliud. ff. de excusat. Tutor. L. Non aliter, ff. de legat. 3. L. Si Pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. c. Humana aures 22. q. 5. c. Secundo requiraris, de appellat. & c. Ratio nulla, de præbend. ibi: *ratio nulla permittit, ut, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, propriis cujusquam usibus applicetur*. Ratio etiam est, quia verba solum assumentur, ut subditis significant mentem, & intentionem Legislatoris; ergo ubi hoc non præstant, illis standum non est, dum constat, aliam esse illius mentem, quàm verba significant.

939. Difficultas est, quid tenendum, ubi dubitatur, an intentio Legislatoris, vel sensus verborum ex ejus mente sit *hic*, vel *ille*? cùm sæpe, imò communiter sint in hoc diversæ opinioniones Doctorum. In hoc casu prima regula est, quòd *ubi haberi potest, interpretationi ejus, in quavis dispositione, standum sit modis omnibus, qui dixit, vel sermonem protulit*. L. & ideo, ff. de legib. Nam optimus interpres verborum quisque suorum est; ita communiter Doctores in L. 66. ff. de Judic. Hinc sequitur, interpretationem authenticam esse maximam, & optimam, quæ scilicet habetur vel ab ipso authore, vel ab ipso jure.

940. Altera regula est, quòd in legum interpretatione maximè attendenda sit *verborum proprietates*; seu, quòd intentio Legislatoris talis præsumenda sit, qualem verba legis in proprio sensu significant, seu

habent juxta communem usum; sic Havnold. tom. 1. de Just. tr. 1. contr. 2. c. 1. n. 278. cum communi; nam hæc Legislator assumit ad significandam subditis mentem suam. Cùm enim Legislator debeat procurare, ut lex clara sit, & distincta, consequenter verbis uti debeat in significatione propria (aliàs nihil firmum stabiliret, sed omnia essent cavillationibus, aut erroribus subjecta) ad mentem Legislatoris investigandam per interpretationem, omnino servanda est proprietates verborum; ita Suarez l. 6. de legib. c. 1. n. 7. cum communi. V. infra n. 951.

Sed hoc limitatur. 1. ut non procedat, si aliunde constet de mente Legislatoris, illam fuisse aliam. Nam recta interpretatio legis non sumitur ex nudis verbis, nisi cessante verisimilitudine, & conjecturis de mente disponentis, L. non aliter, ff. de legat. & L. 4. §. toties ff. de damno infecto; sed sumitur præcipuè à mente Legislatoris, ut dictum est n. 939. Hinc quoties interpretatio doctrinalis conformis est menti Legislatoris, recessus à propria verborum significatione non tantum licitus, sed etiam necessarius est; ratio est ex dict. n. 910. ubi etiam exposui, unde cognosci possit hæc conformitas. Ex quo colliges à verborum propria significatione non esse recedendum, nisi vel ratio, vel necessitas cogat, L. 1. §. licet autem, ff. de exercitoria actione, ibi: *in re dubia, melius est, verbis edicti servire*.

Cogit autem ratio, vel necessitas. 1. si 941. aliunde conjiceretur, quòd esset alia mens, & intentio legislatoris, per n. 939. deinde, si absurdum, vel incommodum inde sequeretur; tertio, si sequeretur antiquorum jurium correctio. Nam hæc, quantum fieri potest, vitanda est, & *jura juribus concordanda sunt, si rationabiliter possunt*, c. Cum expediat 29. de elect. in 6. ibi: *cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitare*. Quarto si propria verborum legis significatio esset contra receptam consuetudinem, ex dictis.

Dixi: *si absurdum sequeretur*, quo intelligitur vel injustitia quædam, de qua dixi n. 911. vel indicium argumenti ex falso petiti, ex quo ineptus exitus resultat. Unde Barbosa in jurispr. Brocardica, l. 1. c. 5. n. 2. *absurdum* vult hinc, *idem esse*, ac id.

ac id, quod pro non dicto est habendum, & universaliter pro eo sumi, quod rationi, sensui communi, & prudentiorum scitis, atque opinionibus directè opponitur. Quare commune axioma est: *absurdum, ut evitetur, largissima interpretatio fieri debet*, ut habent decisiones Rotæ, *decis. 448. n. 2. p. 1.*, & *absurdum ne sequatur, dispositio, quantumvis generalis, est restringenda*, L. 2. C. de noxal. action. imo verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quò possunt. Deprætis l. 1. de interpret. ultim. volunt. interpret. 1. dub. 4. fol. 4. & eo casu, ut absurdum evitetur, locus est ejusmodi interpretationi, esto statutum excludat omnem interpretationem; ita Cardinal. Tuschus, *cit. conclus. 66. n. 39.*

944. Tertia regula est; quòd interpretatio fieri debeat, ut non sit elusoria legis; nec reddat eam otiosam, ac inutilem. Nam leges nihil frustra faciunt; Jason in L. ait Prætor; ff. de jurejurand. n. 1. Lex enim non debet habere unam syllabam superfluum, & vancuam. Glossi V. tanquam in c. solita, de Majorit. & obed. Nam omnia superflua sunt reprobanda, L. 1. §. quibus; de novo Cod. faciend. L. fin. C. qui admitti, & Clementin. Exivi, §. quamvis, de Verb. signif. Verba enim debent intelligi cum effectu; L. 1. §. hac verba, ff. quod quisque jur. c. relatium, de Clericis non resident. & c. Si à Judice, de appellat in 6. Quia nullum verbum censetur otiosè, & sine virtute operandi positum; Bald. in rubric. C. de contrahend. empt. n. 9. quod procedit tam in verbis specialibus, quàm generalibus. Tiraquel. de retract. convent. §. 1.

945. Ex hoc sequitur, quòd verbum quodcunque, etiam minimum, debeat operari; ita Tuschus tom. 8. practic. conclus. lit. V. conclus. 85. n. 5. quod verum est. 1. etiam in dispositione hominis, & non tantum legis; quia nullum debet esse otiosum. 2. in odiosis, & pœnalibus. 3. in privilegiis. 4. in rescriptis. 5. in statutis. 6. in legibus interpretandis. 7. in testamentis. 8. in attestacionibus. 9. in juramentis &c. & quidem aded, ut debeant potius impropriari, & ad impropria significationem trahi, quàm ut sint superflua, L. si tam angustii, ff. de servit. c. si sententia, 16. de sent. excom. in 6. ibi: si sententia interdicti pro-

Tom. I.

feratur in Clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus, nec etiam è converso. Vnde uno interdicto ipsorum, alius licitè admittitur ad divina. Cœterum cum propter delictum domini, vel rectoris est civitas interdicta: cives ejusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse divinis. Cum verò alicujus terra populus interdictò notatur, singulares ex eo persone, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat, cum divinorum auditio, & Sacramentorum perceptio populo ut universis non competant) non debent alicubi (casibus expressis à jure duntaxat exceptis) adire divina, vel ecclesiastica recipere Sacramenta; sic Bonifacius VIII. loc. cit.

Limitati tamen debet regula tradita, ut non procedat. 1. si quis inde deberet grave damnum pati indebitè, vel si quis immoderatè laderetur. Baldus in L. 1. §. in computatione C. de jure delib. Eo enim casu potius verba relinquenda sunt, quàm ut damnum, vel læsio inde alteri indebitè inferatur. Decius L. in contrahenda, ff. de reg. jur. n. 17. limit. 5. Limitati debet 2. si exinde sequeretur illicitum, vel absurdum, ex dictis n. 942. vel aliquid contra mentem disponentis ex n. 938. si exinde resultaret intellectus, vel effectus contrarius juri communi, adeoque ejus correctio ex n. 942. si deberent accipi contra naturam actus, sic Barbosa. cit. in Brocardicis l. 19. c. 8. axiom. 23.

947. Quarta regula est, quòd in dubio statuti, verba debeant explicari juxta jus commune, salva tamen proprietate verborum, & communi acceptione: Pithing de Constit. n. 105. vel etiam juxta consuetudinem loci, præsertim antiquitùs servatam, arg. c. Cum consuetudinis, 9. de consuetud. ibi: cum consuetudinis, ususque longævi non sit legis auctoritas, & plerumque discordiam pariant novitates: Auctoritate vobis presentium inhibemus, ne absque Episcopi vestri consensu immutetis Ecclesiæ vestræ constitutiones, & consuetudines approbatas, vel novas etiam inducat. Si quas fortè fecistis, irritas decernentes. quòd etiam habetur L. 2. C. qua sit longa consuetudo.

F f

Quinta

948. Quinta regula est, quòd lex *indefinitè*, & *generatim* loquens, *generaliter*, & *universaliter* intelligenda sit, nimirum, ut locum habeat in omnibus, quæ sub tali genere in propria verborum significatione continentur. Nam *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. L. 2. ff. de vi bonorum rapt. L. à procuratore, C. Mandat. Et §. 3. vers. & hæc, Instit. de legit. agn. tutel. & ubi generalis est determinatio, ibi non est distinguendum, maximè cum ex ea re sumitur distinctio, quam Legislator, qui distinctionem omittit, fatis novit, L. 15. §. ult. ff. de testam. milit. Hinc, *qui in lege non distinguente distinguit, is non tantum præter jus facit, arg. L. 8. ff. de Publiciana in rem act. sed etiam contra jus, L. 2. §. initium. ff. de O. J.* Et ideo etiam dicitur, *lex, si voluisset (intellige, distinguere) expressisset, L. unica, §. Sin autem ad deficientis, C. De caducis tollendis.*

949. Sed hanc doctrinam limita 1. ut non procedat, cum adest ratio restringendi, ut dictum est. 2. ut non comprehendat illud, de quo disponens non posset in specie disponere; sic Cardin. Tufcus tom. 2. lit. D. conclus. 490. n. 16. 3. ut non comprehendat casum specialiter definitum, L. cum in testamento, §. fin. de hered. instit. 4. nec ea, de quibus est specialis mentio facienda; Tufch. cit. n. 17. 5. ut non extendatur ad incogitata, L. cum Aquiliana, §. ff. de transact. 6. ut non comprehendat personas exemptas. 7. ut non comprehendat personam loquentis, L. inquisitio. 18. C. de solution.

950. Ampliari autem debet, ut ea regula etiam procedat in lege pœnali, generaliter loquente: ita Pirhing de constit. n. 104. ex L. cum lege, ff. qui testam. facere poss.; sed hoc puto limitandum, ut procedat de naturali significatione verborum generalium; non de juridica: hinc esto *in jure favente vox Clerici*, etiam significet *Moxachum*; vel *Regularem*; non tamen *in jure odioso*.

951. Circa dictas regulas not. 1. cum in n. 940. diximus, in dubio de mente Legislatoris, non esse recedendum à proprietate verborum, nisi cogat ratio, vel necessitas, id procedere, etiamsi ipse Legislator extra legem dicat, *se verba legis aliter intelligere, quàm sonent*; adeoque verba non

esse sumenda in sensu improprio; ratio est, quia si deberent sumi in sensu, quem Legislator *extra*, seu *contra verba legis* intelligit, foret ex eo, quia esset *clara* interpretatio mentis à Legislatore habitæ, dum legem tulit? vel quia est ipsius Legislatoris? neutrum dici potest; ergo. Min. prob. *non enim dici potest primum*; quia sic non foret *clara* interpretatio; cum recurrat ad *impropriam verborum significationem*, citra fundamentum præsumendi. quòd Legislator improprie locutus sit, dum legem tulit, nisi talis interpretatio in ipsa lege imbibita sit, quòd reverà constare non potest alteri à Legislatore de mente ab hoc habita; sed *nec potest dici secundum*; nam, dum ipse Legislator non promulgat suam declarationem, & per eam intendit obligationem inducere, habet se solum ut Doctor privatus, cujus opinionem sequi non tenemur, rationibus firmis in contrarium militantibus; sic Salas D. 21. S. 13. n. 16.

Not. 2. cum dicitur, *quod ex verbis non venit intelligendum, neque ex mente provenire credendum*, ut dicitur L. Labeo, §. id Tubero, ff. de suppellect. legat. intelligendum esse juxta n. 940. & sequentes illius limitationes. Ex quo sequitur, quòd *interpretatio in lege non imbibita*, immeritò extendat legem ad sensum legis in ipsa non comprehensum, ut rectè docet Antonin. c. post translationem, de Renuntiat. n. 34. & Sanchez l. 2. de matr. D. 37. n. 3. Et ideo *talís extensio* non tam foret interpretatio, quàm *nova lex, & novum præceptum*; quod est extra potestatem eorum, quibus conceditur legis interpretatio doctrinalis.

Not. 3. probabilius esse, non recedendum à proprietate verborum, quando retineri potest proprius eorum sensus, quin correctio juris fiat, alterius interpretatione. Sic in concursu harum legum, quarum una dicit, *valere electionem, quando major pars in unum convenit, licet paucis dissentientibus*; & altera, quòd ad electionem (intellige validam) requiratur *concordia eligentium*, quod videtur contrarium priori (ubi enim est aliquorum eligentium diversus sensus ab aliis, non est concordia, seu consensus concors) verba primæ legis (*de majori parte*) in proprio sensu recitata non cogunt verba secundæ sumi improprie; nam *consensus majoris partis in jure*

jure habetur *pro consensu concordii*, ut notat Gloss. & Panormit. in c. *Cum olim*, de re *judicat.* ita Suarez l. 6. de *legibus* c. 1. n. 18.

954. Not. 4. in legis interpretatione mentem, ac intentionem Legislatoris valde rationabiliter colligi ex proemio, & initio legis; quia ibi frequenter exprimitur finis, & ratio, seu causa, propter quam lex fertur. Ex fine enim directè quæsto rationabiliter colligitur intentio; ille enim est hujus meta, in quam prudens Legislator collimat, ut colligitur ex L. *Regula*, ff. de *juris*, & *facti ignorant.* L. *fin.* ff. de *testamentar. tutel.* ita Suarez *cit.* n. 11. Tiraquei. *tract. Cessante causâ, limitat.* 1. n. 65. Emmanuel Rodriguez tom. 1. *regul. quæst.* q. 11. a 6. & alij.

§. V.

Quæ proprietas verborum servanda sit in doctrinali legis interpretatione?

955. Significatio verborum est certa demonstratio sensus, qua qualibet res exprimitur, dictionis attributione, seu, est verus verborum, & rerum intellectus, quo qualibet res (verbis expressa) tanquam in picta tabella, oculis quasi subjicitur; sic Peteyra in *Elucidar.* n. 1932. Vnde, cum inquiritur de verborum proprietate, non consideratur præcisè verborum cortex, seu verba secundum id, quod materialiter sonant; sed secundum significationem naturalem, juridicam, seu civilem, vel usualem. *Naturalis* verborum significatio hic accipitur secundum eam, quam habent ex institutione; *Usualis*, quæ ex communi usu hominum; *Juridica*, seu *civilis*, quam ex sola fictione juris, & per quandam quasi translationem; ita Castropal. p. 1. tr. 3. D. 5. p. 8. §. 3. n. 7. ex quo vides, aliam esse verborum proprietatem naturaliter, vel usualiter; hæc enim ferè coincidunt; aliam juridicè, seu civiliter.

956. Certum autem est, quod sæpe vox aliqua, seu verbum in civili, seu juridica significatione comprehendat aliquid non comprehensum sub eadem in significatione naturali, vel usuali; & e contra. Sic nomen *mortis* ex usuali hominum significatione dicitur de naturali, seu physica

Tom. I.

morte; in civili tamen, & juridica etiam dicitur de professione religiosa, & exilio, sed solum quoad quosdam juris effectus; qui aliàs non consequuntur nisi mortem naturalem. *Filius* usualiter dicitur solum de naturali; juridicè etiam, & legaliter, seu civiliter de adoptivo. *Nobilis* naturaliter est, jure sanguinis; juridicè, etiam Principis privilegiò &c. quibus positus;

Resp. quando dicitur in interpretatione legis, servandam esse proprietatem verborum, per se loquendò debere intelligi de naturali; hæc enim principalis est; & juridica, seu civilis tali voci solum tribuitur per analogiam; & ideo, *verbum in significatione civili acceptum sumitur potius analogicè, quàm propriè.* Sic ista vox *etas perfecta*, in propria significatione, stat pro naturali; in civili etiam pro ea, quæ habetur beneficio Principis per veniam ætatis.

Ex hoc oritur quæstio, an, quoties dubitatur, in qua significatione verba legis, præcepti, vel privilegij accipienda sint, declaratio, seu interpretatio fieri debeat solum juxta verborum proprietatem communem, seu naturalem, an etiam secundum civilem? deinde, an, si verbum habeat duplicem significationem, vel ex impositione, vel ex usu, sumi debeat secundum utramque, vel unam tantum, & quam? R. omnino standum esse dictis in *num. preced.* quòd per se loquendò interpretatio doctrinalis fieri debeat, ut verba sumantur in proprietate, ac sensu naturali, qui nimirum communi hominum uti, & acceptione habetur; ratio est ex *num. cit.* Nam, nisi cogat ratio, vel necessitas, præsumi debet, Legislatorem, dum legem tulit, usum esse verbis, in ea significatione, quam habent naturaliter, & ex communi usu hominum; ut diximus in *premissis.*

Dixi, per se loquendò. Nam in lege, vel dispositione favorabili, non solum significatio verborum naturalis, & communis, seu usualis, sed etiam juridica, seu civilis attenditur, & secundum utramque lex extenditur. Hoc enim petit ratio favoris. Et ideo in interpretatione doctrinali legis favorabilis lex extenditur, quantum patitur significatio verborum etiam usualis, & civilis, cujus ratio est ex regula: *Odia, de regul.*

F f 2

regul.